

L Ä R A R H A N D L E D N I N G

MITT PERSPEKTIV

Sexuella traka'sserier

OM FILMSERIEN

MITT PERSPEKTIV

Mitt Perspektiv är ett läromedel för högstadiet och gymnasiet. Filmserien tar upp näthat, gruppträck, fysiskt våld, homofobi, rasism och sexuella trakasserier.

Filmserien utgår ifrån självupplevda händelser av våld; fysiskt, psykiskt och sexuellt på högstadiet och gymnasiet. Filmerna syftar till att öka medvetenheten om vad våld är samt vilka konsekvenser våld har och att vi alla kan göra något för att minska på våldet som sker på skolan, hemma och på nätet.

Åskådarperspektivet är ett genomgående tema i filmerna och tittaren tränas i att gå ifrån en passiv åskådare till en aktiv åskådare genom att agera proaktivt och aktivt vid våldssituationer, såsom trakasserier, kränkningar, utfrysning, skojbråk m.m. i skolan, hemma och på nätet.

Filmerna belyser vikten av att ständigt jobba normkritiskt och att upptäcka vilka begränsande normer som finns på skolan, samhället och på nätet – som gör att människor inte kan vara de personer de vill vara, samt syftar till att förändra de normer som skapar diskriminering och utsatthet och exkludering.

Samtalsmetoden som är kopplad till filmerna bygger på Tom Andersens samtalsmodell reflekterande team (Andersen, 2011) där metanivån – ”att tänka om sitt eget tänkande”- kring filmernas teman nås genom metoden.

Ämne: Etik, Religion, Samhällskunskap
Målgrupp: Årskurs 7-9, Gymnasiet

SYFTET MED FILMSERIEN:

- Att förebygga och aktivt motverka våld.
- Att öka medvetenheten och kunskapen hos eleverna vad våld är, vilka konsekvenser våld har och att alla kan göra något åt våldet genom att bli en aktiv åskådare.
- Att vara ett stöd i arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling av elever.
- Att öka medvetenheten hos eleverna kring konsekvenser av begränsande normer och strukturer samt att de kan vara en del i att påverka detta i sin roll som åskådare genom att gå från passiv till aktiv åskådare vilket i slutändan leder till en mer inkluderande miljö för alla. Att öppna upp för dialog samt självreflektion kring filmernas teman.
- Att få eleverna att utveckla sin förmåga till empati, där frågor om känslor samt filmen i sig kan få tittaren att känna med den utsatta.
- Att bidra främjande och förebyggande till skolans likabehandlingsarbete.
- Att bidra främjande och förebyggande till skolans antidiskrimineringsarbete.
- Att bidra till skolans värdegrundsarbete.

VAD SÄGER SKOLLAGEN (2010:800):

Att jobba med **Mitt Perspektiv** skall ses som en del i det främjande och förebyggande arbetet mot kränkande behandling.

6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

1 § Detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.

VAD SÄGER DISKRIMINERINGSLAGEN (1 JANUARI 2017):

Att jobba med **Mitt Perspektiv** skall ses som en del i de aktiva åtgärderna för att motverka diskriminering.

Ur diskrimineringslagen (2017): "Arbetsgivare ska enligt diskrimineringslagen arbeta med aktiva åtgärder. Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund."

VAD SÄGER LÄROPLANERNA ANGÅENDE VÄRDEGRUNDEN I SKOLAN?

**Skolans värdegrund och uppdrag
omfattar följande områden:**

LGR II, 1 KAP.

- människolivets okränkbarhet
- individens frihet och integritet
- alla människors lika värde
- jämställdhet mellan könen
- solidaritet mellan människor

Normer och värden.

Övergripande mål och riktlinjer:

LGR II, 2 KAP.

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

KURSPLAN, HÖGSTADIET

Ämne: Etik, Religion | Målgrupp: Årskurs 7-9

SYFTE

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. På så sätt ska undervisningen skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en personlig livshållning och förståelse för sitt eget och andra människors sätt att tänka och leva.

Eleverna ska vidare ges förutsättningar att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet,
- resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller.

CENTRALT INNEHÅLL

Inom området **ETIK**

- Vardagliga moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller, till exempel konsekvens- och pliktetik.
- Föreställningar om det goda livet och den goda människan kopplat till olika etiska resonemang, till exempel dygdetik.

FÖRMÅGOR

I den här filmserien tränas framförallt förmågorna:

- Analysförmåga
- Kommunikativ förmåga
- Metakognitiv förmåga

KURSPLAN, HÖGSTADIET

Ämne: Samhällskunskap | Målgrupp: Årskurs 7-9

SYFTE

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att förstå digitaliseringens betydelse för samhällsutvecklingen och för den personliga integriteten.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtroget med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer och arbetssätt. Den ska också bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om, och förmågan att reflektera över, värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utifrån personliga erfarenheter och aktuella händelser uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

CENTRALT INNEHÅLL

Information och kommunikation

- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation via elektroniska medier samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Rättigheter och rättsskipningar

- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.

KURSPLAN, GYMNASIET

Ämne: Etik, Religion | Målgrupp: Gymnasiet

GY (2011)

Normer och värden (Kap 2.2)

Enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

MÅL

Skolans mål är att varje elev:

- kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde och integritet
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

RIKTLINJER

Alla som arbetar i skolan ska:

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i arbetet med eleverna verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land,
- aktivt främja likabehandling av individer och grupper,
- uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och
- visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt förhållningssätt.

VIKTIGA BEGREPP

VÅLD

Mitt Perspektiv utgår från WHO:s, världshälsoorganisationen, definition av vad våld är, och när vi hänvisar till våld i filmhandledningen så menar vi allt ifrån misshandel, grovt sexuellt våld till blickar, skojbråk och att vara utfryst.

WHO:S DEFINITION AV VÅLD

”Att uppsåtligt bruka eller hota att bruka makt eller fysisk styrka mot sin egen person, mot en annan människa, en grupp människor, en gemenskap eller ett samhälle, med följd eller tämligen sannolik följd att någon dör eller att det uppstår kroppsskada, psykisk skada, skador i den känslomässiga utvecklingen eller funktionshinder”.

LEKTIONSSTÖD:

Se ”Våldspyramiden” i kopieringsunderlaget på sidan 6.

NORMKRITISKT PERSPEKTIV

I **Mitt Perspektiv** syftar vi på att synliggöra de begränsande normer som skapar diskriminering och utsatthet som finns i samhället, skolan, olika grupperingar m.m. som gör att människor inte får vara sig själv. Detta gör vi med de olika frågorna som finns här i filmhandledningen efter varje film. Frågorna syftar till att klassen och den enskilda eleven själva skall fokusera på begränsande strukturer istället för att fokusera på avvikaren – den utsatta.

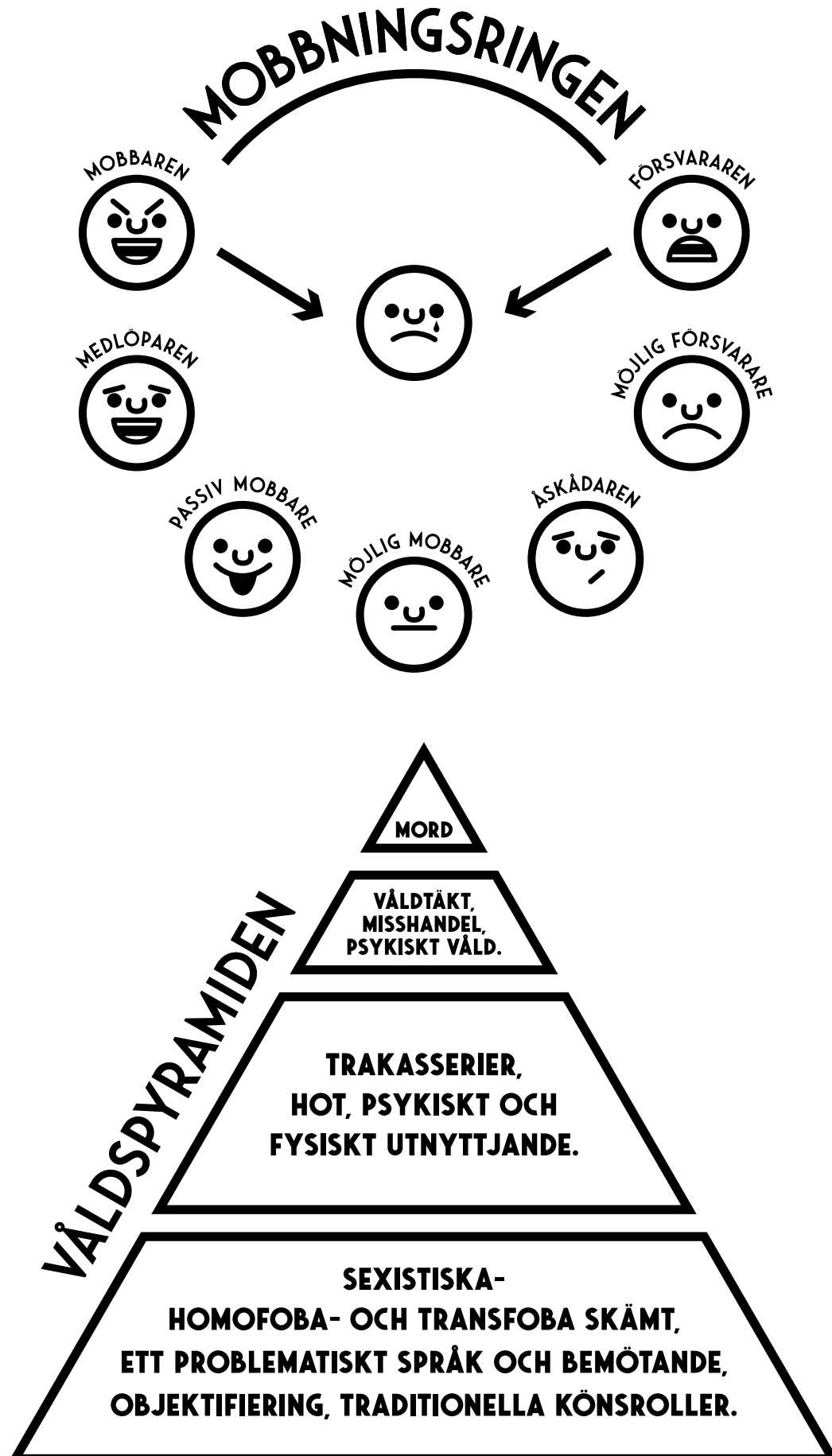
ÅSKÅDARPERSPEKTIVET

Mitt Perspektiv utgår ifrån Dan Olweus (1999) forskning, där eleverna tränas genom filmerna att bli en mer aktiv åskådare. Att i en våldssituation gå från att passivt se vad som sker och tänka ”det rör inte mig” till att aktivt ogilla det som sker samt att försöka hjälpa den utsatta på olika sätt.

Alla kan göra något innan, under eller efter en våldssituation. Det kan handla om att stötta den som är utsatt, prata med en vuxen, få utövarna att tänka på annat samt att säga ifrån eller att fysiskt gå emellan för att avbryta det som sker.

LEKTIONSSTÖD:

Se ”Mobbningsringen” i kopieringsunderlaget på sidan 6.

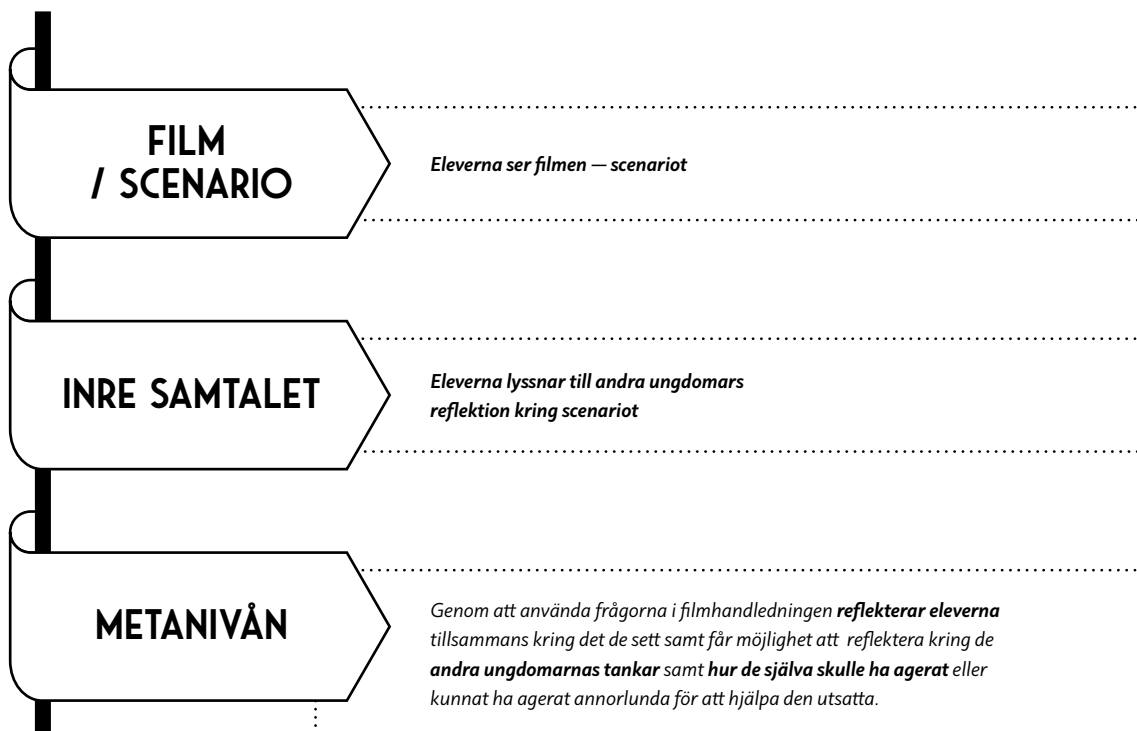

SAMTALSMETOD

Som stöd för att reflektera kring filmerna så använder vi oss av Tom Andersens samtalsmodell **Reflekterande team** där ”de närvarande får möjlighet att växla mellan att vara aktiv deltagare i samtalen och lyssnande part i andras samtal om samma sak. Detta skifte gör det möjligt att växla mellan det yttre och inre samtalet”. Dessa två olika samtal kommer dels att ge olika perspektiv på detta och dessutom två olika utgångspunkter i sökandet efter nya beskrivningar och ny förståelse” (Andersen, 2011).

Modellen är en vidareutveckling av konstruktivistiska idéer (Bakhtin, Bateson m.fl.) där menings- skapande, dialog och narrativ framhålls som viktiga för lärande och utveckling.

1. En grupp/klass ser en film.

Filmen beskriver ett scenario – att fler än en person ser och lyssnar till vad som sker tillsammans gör scenariot starkare och tydligare.

2. Efter scenariot så samtalar en grupp i filmen om tankar, reflektioner kring scenariot.

Genom att lyssna på alla i gruppens tankar, perspektiv och infallsvinklar så skapas nya tankar och förståelse – det inre samtalet.

”genom att höra varandras tankar får man också ”bränsle” till sina egna”
(Cederberg-Scheike, 2016)

3. Metanivån.

Nu så är det dags för gruppen/klassen att tillsammans reflektera och samtala om samtalet som de just har lyssnat till. Nu sker växlingen mellan det yttre och inre samtalet som i sin tur leder till nya tankar och ny förståelse kring scenariots tema.

FILMEN

Sexuella trakasserier

BESKRIVNING AV SCENERNA

I filmen behandlar ungdomar ämnet sexuella trakasserier och berättar sina självupplevda historier. Vi får reda på vilka konsekvenser sexuella trakasserier kan få. Vi får b.la. lyssna till Nathalia som utsätts för tjatsex av sin pojkvän trots att hon säger nej till att ha sex. Vi får också ta del av Zaphiras upplevelse av män i grupp som sexuellt trakasserar henne samt hotar henne.

FRÅGOR

INNAN FILMEN

- Vad menas med sexuella trakasserier?
- Varför finns sexuella trakasserier?
- Finns det normer – osynliga regler i samhället idag som ger upphov till sexuella trakasserier?

EFTER FILMEN

- Nathalia menar att bägge parter har ett ansvar att checka av om det som sker sexuellt (eller det som skall ske) är **OK**. Ett annat ord för detta är samtycke. Vad tänker du kring det?
- *“Man har alltid mandat att säga nej”*, säger Nathalia. Om det var du som bjöd in till att t.ex hångla så betyder det inte per automatik att ni måste gå vidare att ha sex. Vad tänker du om det?
- Madeleine menar att ingen skulle tafsa om den verkligen förstod vad det gör med personen som blir utsatt. Vad tänker du om det?
- Frida beskriver att tjejer dagligen utsätts för sexuella trakasserier av killar/män. Vad gör det med de som ständigt utsätts eller ofta är rädda för att utsättas för sexuella trakasserier?
- Vilket ansvar har ni killar att säga ifrån när ni ser och hör en annan kille som sexuellt trakasserar en tjej?
- Zaphira menar att tjejer som inte har så lätt att säga ifrån när det sker sexuella trakasserier får ta mer skit och utsätts för mer sexuella trakasserier. Måste man idag vara den starka, syrliga kvinnan som Zaphira beskriver det för att inte bli utsatt?
- Alexandra beskriver att hon som ung på högstadiet/gymnasiet hade svårt att säga ifrån och svårt att säga stopp för hon ville vara snäll, vara alla till lags och inte såra någon. Vad hade hon behövt för hjälp för att våga säga ifrån?
- Nathalias berättelse om sin pojkvän som tjtade till sig sex trots att hon säger nej över 50 gånger säger, vad tänker du om det?

EFTER FILMEN

Forts. _____

- Nathalia var inte ensam i rummet när hon blev utsatt för övergrepp av sin dåvarande kille. Hur kommer det sig att åskådaren vågade ingripa efteråt genom att skälla ut pojkvännen men inte under själva övergreppet?
- Zaphira möts nästa varje dag av ovälkomna sexuella kommentarer och ovälkomna inviter om sex från en grupp män. Så har alltid män gjort och så kommer det alltid att vara, eller vad tänker du om det?
- Fridas reflektion kring att det aldrig är offrets fel utan utövarnas, vad tänker du kring det?
- Madeleine reflekterar över ansvarsfrågan och att sexuella trakasserier sällan anmäls. Vad tänker du om dessa saker?
- Vad tänker du kring Nathalias pappas reaktion då hennes dåvarande pojkvän gav henne rosor?
- Zaphira reflekterar kring män som blir utsatta för sexuella trakasserier. Vad tänker du kring mansrollen och vad den gör med en man som blir utsatt för sexuella trakasserier?
- *“Är du utsatt för sexuella trakasserier ska du inte behöva vara ensam”,* säger Alexandra, vem kan man få hjälp av så man inte är just ensam?

GENERELLA FRÅGOR

Frågor generellt om gruppträck/våld/åskådarrull:

- Vad betyder samtycke för dig?

- Varför är det så svårt för vissa män/killar att få ett nej?
- Kan tjatsex vara början på något som kan räknas som ett sexuellt övergrepp?
- Många försöker förminska sina sexuella kommentarer eller tafsningar med “Det är ju bara på skämt ju, lite måste man ju tåla”. Vad tänker du om sådana bortförklaringar?
- Finns det problem med maskulinitetsnormer som många killar/män är uppfostrade med? om du håller med om det, vilka problem finns det? Hur kan vi förändra dessa destruktiva normer?
- Finns det skeva maktstrukturer i samhället mellan män och kvinnor som bidrar till att bevara att sexuella trakasserier många gånger inte tas på fullt allvar?
- Är skolan bra på att lära ut saker som egenvärde och rätten att slippa sexuella trakasserier?
- “Ett nej är inte alltid ett nej”, är en kommentar som man kan få höra, Vad tänker du kring det?
- Hur kan vi hjälpa förövarna att inte utöva våld såsom sexuella trakasserier?
- Vilket ansvar har killarna/männen i frågan om sexuella trakasserier?
- Vad tänker du om porrens roll kopplat till sexuella trakasserier?
- Är det lätt att säga nej för att man ångrar sig när man precis har hånglat och ska ha sex?
- Att busvissla eller ge en komplimang är ändå inte sexuella trakasserier, eller?
- Har #metoo ändrat din syn på sexuella trakasserier?

— KLASSRUMSAKTIVITETER —

PAPPERSKORGS- ÖVNINGEN:

Skrota machomannen:

Ställ en papperskorg längs fram i klassrummet

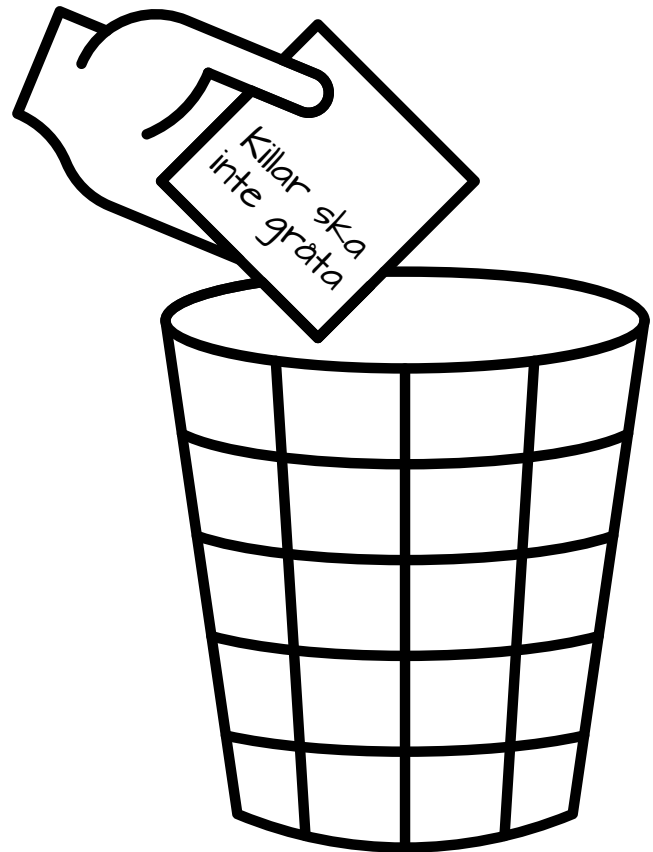
Skriv ned på papperslappar typiska attribut/egenskaper/handlingar som "en riktig" man, en "macho-man" gör.

Skriv också ned attribut/egenskaper/handlingar som beskriver en god vän.

Läs upp dem högt i klassen. De lappar ni tycker bidrar till machokulturen slänger ni i papperskorgen. De andra lapparna sätter ni upp på väggen.

Vilka attribut/egenskaper/handlingar blir kvar?

Samtala och diskutera om hur dessa attribut/egenskaper/handlingar minskar sexuella trakasserier i samhället.

DRAMAÖVNING:

Låt eleverna dramatisera kring åskådarrollen och spela upp alternativ hur Nathalias berättelse kring tjtsex övergreppet hade kunnat sluta annorlunda med hjälp av aktiva åskådare, vad hade de gjort för att ändra händelseförloppet?

FÖRDJUPNING:

Låt eleverna läsa det nya lagförslaget samt samtala och diskutera kring tankar om förslaget.

• *Vad är bra?* • *Vad är dåligt?* • *Borde det finnas med något mer i lagen?*

Läs lagförslaget om samtycke:

<http://www.regeringen.se/....>

VERBAL ÖVNING:

Detta är en övning i **empowerment** – att öka egenmakten för att träna på att säga ifrån i jobbiga situationer. Den är inte till för att skuldbelägga ungdomar som inte har vågat eller kunnat säga ifrån.

Ställ er i en ring i klassrummet. Den förste eleven "startar vågen" genom att säga ett lågmält nej, nästa person fortsätter och ökar ljudvolymen på varje nej tills det kommer till den sista i ringen som då verkligen skriker **NEJ!**

Upprepa gärna ordningen i ringen så eleverna får säga/skrika nej med olika ljudstyrkor.

Byt gärna ut ordet nej till olika meningar som t.ex. *stopp – min kropp*.

REFERENSER OCH KÄLLHÄNVISNINGAR:

"Samtal om samtalen", Tom Andersen (2011)

"Mobbing i skolan - Vad vi vet och vad vi kan göra", Dan Olweus (1998)

Om Våld (översättning av MUCF),

www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/